

B 765-T54

43

1892

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS.

Ego LEOPOLDUS DELVAUX, Praepositus Provincialis Societatis Jesu in Belgio, potestate ad hoc mihi facta ab Admodum Reverendo Patre ANTONIO ANDERLEDY, ejusdem Societatis Praeposito Generali, facultatem concedo, ut opus cui titulus : SUMMA PHILOSOPHICA, a Patre GUSTAVO LAHOUSSE, S. J. conscriptum, et a deputatis censoribus rite recognitum atque approbatum, typis mandetur.

In quorum fidem has litteras manu mea subscriptas et sigillo meo munitas dedi.

Leodii, die 14 Decembris 1891.

L. DELVAUX, S. J.

L. S.

IMPRIMATUR.

Mechliniae, 18 Decembris 1891.

P. C. C. BOGAERTS, Vic. Gen.

PRAELECTIONES PHILOSOPHICAE.

INTRODUCTIO

AD UNIVERSAM PHILOSOPHIAM

Quaeritur : 1. Quae sit definitio philosophiae? 2. Quomodo dividatur? 3. Quanam sit ejus habitudo ad ceteras scientias?

1. Definitio Philosophiae. — Spectata vocis etymologia, Philosophia (*φιλος, σοφία*) est amor, studium sapientiae; definitio igitur realis a definitione sapientiae accipienda est.

A. DE SAPIENTIA. *Sapientia* et *sapiens* adaequate et inadaequate, simpliciter et secundum quid usurpantur :

1. Qui res *alicujus generis* ita perspectas habet ut noverit earum causas, sive rationes, in hoc genere ultimas, dicitur sapiens *inadaequate* et *secundum quid*, h. e. secundum hoc genus. Sic habetur sapiens medicus, sapiens architecta, etc.

2. Qui res *omnium generum* ita perspectas habet, ut noverit ordinem quo inter se devinciuntur, earumque omnium causas rationesque ultimas, dicitur sapiens *adaequate* et *simpliciter*. Sapientia igitur simpliciter est *rerum omnium cognitio per causas ultimas*. — Est perfectissima vel perfecta :

a) *Perfectissima* est cognitio rerum omnium per causas tum proximas propriasque, tum medias, tum ultimas communesque sive pluribus rerum generibus sive omnibus. Plato et Tullius eam definiunt *rerum divinarum et humanarum, causarumque quibus hae res continentur, scientiam*. Ejus objectum sunt omnes species rerum etiam infimae, omnia genera tum proxima, tum subalterna, tum suprema. Patet hanc sapientiam perfectissime haberi in solo Deo.

b) *Perfecta* est cognitio rerum omnium per causas rationesque altissimas et maxime universales, non autem medias et infimas.

009723

1

Ejus objectum non sunt omnes species infimae, sed dumtaxat genera, ita ut nulla sit species infima ad quam non descendat aliquod ex generibus circa quae versatur.

2. B. DE PHILOSOPHIA (1). Philosophia aliter antiquitus accipiebatur, aliter hodie accipitur.

1. Apud veteres philosophia considerabat omnes rerum causas, tum proximas tum remotas tum ultimas; itaque idem audiebat ac *sapientia perfectissima*.

2. A tempore Wolfii (1679-1754) investigatio causarum quae attinguntur experientia sensuum externorum, a philosophia est distracta et scientiis experimentalibus commissa; philosophia autem demandata est provincia investigandi causas experientiam sensibilem superantes, et proinde tum ea quae per solam experientiam internam homini sunt manifesta, tum ea quae de essentiis rerum et de earum causis extrinsecis soli intellectui innotescunt. — Itaque philosophia juxta modernos idem est ac *sapientia perfecta* et definitur: « *Scientia naturali lumine acquisita, quae eas rerum omnium rationes considerat quae experientiae sensuum non sunt subjectae.* » — Quare ejus objectum materiale sunt *res omnes*; objectum formale sunt *rationes suprasensibiles rerum*.

Philosophia sic accepta discernitur a Theologia ratione principii, a ceteris scientiis naturalibus tum ratione amplitudinis objecti materialis, tum ratione objecti formalis. — Theologia enim veritates acquirit lumine supernaturali, seu revelatione; ceterae autem scientiae naturales non omnes rerum species considerant, in iisque non perpendunt nisi causas sensibiles et ultimas in aliquo tantum genere.

3. Partitio Philosophiae. — Duce Philosopho (2), partitur philosophia ratione finis, in *speculativam* et in *practicam*. Prior

(1) Pythagoras, interrogatus quem se esse profiteretur, Graecorumque arrogantiam aversatus, respondit se esse non quidem sapientem (*σοφον*), sed scientiae amatorem inquisitoremque. (Cfr. D. AUG. *de Trin.* L. IV. c. 1). Ab hac responsione videtur repetenda esse origo vocis *philosophi*.

(2) *Met.* L. II. c. 1.

finem habet solam rei cognitionem; posterior praxim, h. e. operationem intellectus et voluntatis. Hinc practica respicit eas veritates quae ex se ad praxim ordinantur.

A. PHILOSOPHIAE SPECULATIVAE divisio alia erat apud veteres, alia apud modernos:

1. Veteres philosophiam speculativam dividebant ratione abstractionis rerum a materia et a conditionibus materiae. Triplex autem modus abstractionis reperitur:

a) Res cogitatione abstrahi potest a qualitatibus *individuantibus*, ita tamen ut non abstrahatur a qualitatibus sensibilibus. Illa autem pars philosophiae, quae in his rebus occupabatur, *Physica* (*φυσικη*, naturalis) dicebatur. Multiplices complectebatur partes, inter quas una agebat de anima humana, quae est forma corporis humani, intrinsecus a corpore pendens in operationibus vitae vegetativae et vitae sensitivae, extrinsecus in operationibus vitae rationalis.

b) Res cogitatione abstrahi potest tum a qualitatibus individuantibus, tum a *sensibilibus*, ita tamen ut non abstrahatur a quantitate. Pars autem philosophiae circa haec occupata *Mathesis* audiebat.

c) Tandem cogitatione abstrahi potest res ab omni omnino materia. Pars autem philosophiae in his occupata *Metaphysica* (post physica) audiebat; vocabatur *scientia transcendentalis* eo sensu quod ejus objectum transcendit materiam et condiciones materiae; definebatur *scientia rerum re vel cogitatione ab omni materia abstractarum*. — Hac definitione liquet duplex esse *Metaphysicae* objectum:

α) Id quod *praecisive immateriale* est, h. e. id quod *cogitatione a materia est immune*, realiter tamen rebus *materialibus aequae atque immaterialibus est commune*. Talia autem sunt ens in communi et consequentia ad ens.

β) Id quod *positive immateriale* est, seu id quod *realiter materiae est expers*. Tale autem objectum duplex agnoscebant veteres, Deum nimirum et puros spiritus. Spirituum enim existentiam sola ratione esse demonstrabilem, falso quidem argumento innixi, communiter tenebant.

2. Juxta recentiores, duce Wolfio, tota philosophia specula-

tiva, considerans supremas rerum rationes, easque solas, omnis causis proximis limites experientiae non superantibus, appellata est *Metaphysica, scientia transcendentalis* (1).

Porro *Metaphysica* a modernis definitur : *Scientia eorum quae in rebus non sunt subjecta experientiae, sed soli rationi sese manifestant*. Dividitur in generalem et specialem :

a) *Metaphysica generalis*, quae *Ontologia* dicitur, determinat analysique subjicit notiones maxime universales, et tuetur vim primorum rationis principiorum ex his efflorescentium.

b) *Metaphysica specialis* notiones principiaque *Ontologiae* classibus primariis substantiarum applicat, earumque naturam et proprietates rimatur. — Substantiae autem naturaliter cognoscibiles sunt res e quibus mundus corporeus coalescit, atque earum causa increata, Deus Optimus Maximus. — Res autem corporeae, pro definitione *Philosophiae* a modernis adhibita, tum universim inspiciuntur, tum speciatim quoad nobilissimam corporum speciem, quibus inest principium vitae. — Hinc elucescit *Metaphysicam* specialem tribus partibus absolvi :

a) *Cosmologia* videlicet, quae de corporibus universim agit.

β) *Psychologia*, quae de corporibus viventibus tractat.

γ) *Theodicea* seu *Theologia naturali* quae de Deo agit :

B. PHILOSOPHIA PRACTICA, respiciens operationes intellectus et voluntatis, complectitur *Logicam* et *Ethicam*.

1. Uti ex definitionibus et divisionibus traditis liquet, scientia philosophica supponit mentem humanam, dum secundum certas regulas dirigat operationes suas, haud imparem esse veritati cum certitudine assequendae, aliisque veritatibus ex aliis educendis. Id autem declarare et vindicare pertinet ad *Logicam*. Est itaque praecambulum philosophiae et aequae spectat ad alias scientias quas moderni a philosophia distinguunt.

(1) Alio igitur sensu accipiuntur termini « metaphysicum, transcendente » apud veteres, alio apud modernos. Veteres enim hoc vocabulo significant id quod transcendit *conditiones materiae*, moderni autem id quod transcendit *limites experientiae sensibilis*. Sensum esse diversum constat quia multa ex his quae limites experientiae superant, a conditionibus materiae non sunt realiter immunia.

2. *Ethica* tradit normas secundum quas variae actiones humanae fieri debent ut sint honestae. Haec autem pars *Philosophiae* enascitur ex aliis partibus, potissimum ex *Theodicea* et *Psychologia*.

ORDO TRACTATIONIS. In tradendis variis *Philosophiae* partibus, ea praecedat oportet quae ad ceteras viam sternit, principiaque suppeditat quibus ceterarum juvatur intelligentia. Quamobrem, tradita *Logica*, primum explicatur *Ontologia*, utpote principia continens *Metaphysicae specialis*, *Ethicae*, imo omnis scientiae; deinde, quia Dei « invisibilia... per ea quae facta sunt, intellecta, conspiciuntur (1), » *Cosmologia* et *Psychologia Theodiceae* praemittuntur; *Cosmologiam* autem *Psychologiae* anteire ex modo dictis perspicuum est; postremo *Ethica* *Metaphysicam* specialem subsequitur, utpote plura ex ea praesupponens.

4. *Habitus Philosophiae ad ceteras scientias*. — Quae de habitudine *Philosophiam* inter scientiasque physicas dicenda sunt, remittimus ad prolegomena *Cosmologiae* et *Psychologiae*. De *Philosophiae* habitudine ad *Theologiam*, quaeritur : a) Qua ratione *Philosophia* a *Theologia*, seu *Ratio a Fide*, dependeat? b) Quanam emolumenta *Theologia Philosophiae* subministret? c) Quanam emolumenta *Philosophia Theologiae* offerat?

A. DEPENDENTIA PHILOSOPHIAE A THEOLOGIA (2).

Philosophia in considerando objecto suo pendet ab auctoritate *Ecclesiae*, adeoque a *Theologia*, tanquam a norma extrinseca, non tamen positiva sed negativa :

1. *Auctoritas Ecclesiae, et proinde Theologiae, est norma respectu Philosophiae*. — Duo enim praestat *Ecclesia*, quorum *Philosophiae ratio* est habenda :

a) Multas veritates revelatas ac fide credendas proponit circa

(1) *Rom.* I. 20.

(2) *Philosophiam* esse prorsus a *Theologia* independentem damnatum est duabus syllabi propositionibus : « Quum aliud sit *Philosophus*, aliud *Philosophia*, ille jus et officium habet se submittendi auctoritati quam veram ipse probaverit; at *Philosophia* neque potest neque debet ulli sese submittere auctoritati. » (*Prop.* 10). « *Philosophia tractanda est, nulla supernaturalis revelationis habita ratione.* » (*Prop.* 14).

Deum, originem, naturam finemque hominis; quid legi naturali conforme sit, quid ab ea difforme, docet. Inter eas autem veritates, aliae sunt etiam lumine rationis demonstrabiles, aliae vero mentis humanae captum superexcedunt.

b) Censuram haereseos inurit erroribus directe oppositis dogmatibus quibus constat depositum Fidei, censuram vero haeresi inferiorem inurit iis quae indirecte et remote opponuntur veritatibus revelatis.

Porro horum rationem esse habendam a Philosopho ultro patet. Cum enim verum vero repugnare non possit, cum Christus Ecclesiam suam instruxerit auctoritate in docendo *infallibili*, fas non est philosopho tanquam verum defendere id quod ab Ecclesia uti falsum reprobatur; neque ut falsum, id quod Ecclesia verum esse infallibiliter declarat.

Itaque Theologia, quae decreta Ecclesiae proponit, merito vocatur *index scopulorum*; eademque est norma Philosophiae, seu regula a qua Philosophia deflectere nequit.

2. *Haec norma est extrinseca et negativa.* — Philosophia enim veritatem aut falsitatem non demonstrat auctoritate Theologiae et revelationis, sed argumentis e solo rationis penu depromptis; quare in considerando objecto suo non nisi a seipsa positive pendet. Unum ab ea exigit Theologia, scilicet ut non laedantur veritates, quae revelatione innotescunt.

B. EMOLUMENTA A THEOLOGIA AD PHILOSOPHIAM DIMANANTIA. E modo dictis colligitur rationem multiplici errore liberari per revelationem, multiplicative notitia instrui:

a) Inter ea enim quae non sunt absolute impervia rationi, non pauca reperiuntur quae solius revelationis beneficio omnibus expedite, firma certitudine et nullo admixto errore innotuerint. Sic revelationi debetur quod mens humana multiplici errore circa Deum, et legem naturalem se exuerit.

b) Cum, circa objectum commune, Fides Rationi ostendat quid infallibiliter sit verum, proindeque quid sit falsum, ideo stimulos ipsi addit ut propria methodo propriisque principiis falsitatem quidem discutiat, veritatem autem investiget argumentisque muniat.

c) Praeterea Fides Rationem ornat mysteriorum cognitione, ad quam haec numquam per seipsam evchi valuisset.

d) Mysteriorum revelatione docetur mens humana corrigenda esse quaedam principia e consideratione rerum naturae hausta, eaque non ita esse universaliter vera ut exceptionem non patiantur. Sic existimabatur non multiplicari naturas nisi multiplicarentur supposita, neque supposita multiplicari nisi multiplicarentur naturae. Mysteriorum SS. Trinitatis et Incarnationis Verbi constat tres personas divinas subsistere in singulari natura divina, atque contra unam personam Verbi subsistere in duabus naturis realiter distinctis. Quocirca ex iisdem mysteriis perspicuum est naturam completam et suppositum nequaquam converti.

C. EMOLUMENTA A PHILOSOPHIA AD THEOLOGIAM DIMANANTIA:

a) *Ratio demonstrat praeambula fidei*: existentiam, unitatem et Providentiam Dei; possibilitatem et cognoscibilitatem miraculorum et revelationis; revelationis credibilitatem.

b) *Fidem fovet et confirmat*, dum argumentis sibi propriis plura demonstrat quae ad depositum fidei etiam pertinent.

c) *Ostendit mysteria Fidei esse quidem supra rationem*, h. e. eorum veritatem positive non comprobari ratione, *nullatenus vero contra rationem*, h. e. nullum in medio poni posse principium certum quo falsitas mysterii evidenter demonstratur.

d) *Principia subministrat quibus revelata scientifice excolantur*. Applicatione enim principiorum philosophicorum ad dogmata fidei, enata est theologia scholastica.

Porro mutuis his amicitiae officiis (in quibus praestandis, Philosophia, eo quod, ubi opus est, Theologiae obtemperare tenetur, humiliores ancillae vices agit) vera esse apparent haec synodi Vaticanae verba: « Neque solum fides et ratio inter se dissidere nunquam possunt, sed opem quoque sibi mutuam ferunt, cum recta ratio fidei fundamenta demonstrat, ejusque lumine illustrata rerum divinarum scientiam excolat; fides vero rationem ab erroribus liberet ac tueatur, eamque multiplici cognitione instruat (1). »

(1) Sess. 3. Const. *Dei Filius*, c. 4.